

De onberaden Stap!

*De Bandoengse
huisvrouw. Naant*

1936

Deze titel is volstrekt plagiaat-Ik beken het dadelijk en zal het U uitleggen, opdat geen Menno ter Braak me aan de haren gaat trekken, zoals hij in het Vaderland Ina Boudier-Bakker heeft gedaan: — Arme Ina Boudier! De literaire neef had weleens wat meer égards mogen hebben tegenover de literaire tante. Een schrijver of schrijfster aldus te betitelen, dat men dadelijk weet, in welke generatie ge hem of haar moet plaatsen, heb ik alweer niet uit mezelf. — Die betiteling gebruikte Top Naeff eens in een lezing in onze, de Rotterdamse Kunstkring. „De onberaden Stap” — aldus noemde Mr. van Rossem een der laatste „Surprises”, die hij in de Haagsche Post placht te schrijven, waarvan we zo genoten, waarheen we zo verlangend uitkeken.

„De onberaden Stap” — hij schreef erover, kort voor zijn dood. Zó indringend, dat ik me nog bijna zin voor zin van het kernachtige stukje herinner. — Maar vooral blijft me de laatste overheersende indruk bij: „Mensen, ik smeeek jullie, doe het niet! Het is geen goud dat er blinkt, het is modder. — Het is geen vreugde, die U lokt — het is vereenzaming, afstomping. — Het is geen weelde die U wacht. — Met Uw uitgewonnen geld in de hand gaat ge armoede lijden, bittere armoede, lichamelijk, maar vooral geestelijk.” De Onberaden Stap — het is het besluit dergenen, die zich geldelijk tot een minimum beperkt weten, om naar de landen met lage, zéér lage valuta's te trekken, daar hun hoge Hollandse guldens in te wisselen tegen handen- en handenvol plaatselijk geld en eindelijk een budget op te kunnen gaan stellen, dat sluit. Wat zeg ik, dat winst laat.

Mr. van Rossum, die ontzaglijk veel gereisd heeft en ons van zijn reiservaringen in menige voorafgaande Surprise had laten genieten, had het in dat stukje speciaal over de Balearen: Minorca en Mallorca en dan over de Kusten van Dalmatië, maar ge kunt zelf de rest invullen: Noord-Italië, Portugese Kust. Hij beschreef ons het ontstellend verschil tussen het leven in die streken *in het seizoen*, en in de lange tijd, tussen de seizoenen. De pracht en heerlijkheid van het seizoen lokt aan — Blauwe Zeeën, hoge bergen, zonnige stranden, oude schilderachtige stadjes, vriendelijke bewoners, fruit volop, kost en inwoning zeer goedkoop. — Muziek, dansen, vrolijkheid, internationaal verkeer. — Maar dan!

Het seizoen sluit. En dan sluit alles. Die zich

blijvend gevestigd heeft, moet de lange, lange maanden zien door te komen, zo goed als geheel aangewezen op zichzelf. In zijn ongeriefelijk huis, op zijn slecht verwarmde kamer. Moet hij uit, dan strompelt hij over de ellendige stenen, vindt nergens iets van de afleiding, die het kleinste Hollandse dorp biedt. — Hoogstens de berookte en slecht verlichte dorpsherberg-Niets-Niets-Mr. van Rossem eindigde: „Zelfs een zolderkamer in één onzer grote of kleine Hollandse steden is te verkiezen boven het *wonen* in de streken, die ons niets kunnen bieden van de mogelijkheden tot levensgenieten, die in onze Hollandse steden voor ieder bereikbaar zijn”.

Sedert enkele jaren is mijn leven zeer van structuur veranderd. Kinderen het huis uit, man hele dagen weg. Genoeg ervaring in de huishouding, om die met een minimum van tijd en denkkraft te laten draaien. — Kom gerust maar bij me kijken.

Gedurende al die plotselinge veranderingen, waarbij bovendien een zeer sterke besnoeiing van het budget kwam, maar daar praat een mens al niet eens meer over, want waar is dat niet zo? is het geen ogenblik mijn begeerte geweest, bij de pakken neer te zitten. Ik geloof, dat ik gered ben van het schrikkelijke bestaan ener huisvrouw, die met de stofdoek in de hand loopt te murmureren over haar man, die nooit thuis is en dus Zondag's niet *uit* wil; die al haar zorgen omzet in een slecht humeur en dat in kleine of grote onweders ontlaadt over de hoofden van *man* en dienstbode — omdat ik vóór mijn huwelijk een werkende vrouw ben geweest. Daarbij komt het geluk, dat ik gedurende mijn huwelijk mijn schepen niet achter me verbrand heb, en zie — daar kon ik weer vrij uitvaren. Stevende op dingen af, die me al jarenlang lokten, maar waartoe ik in mijn drukke, strakke, zeer geregelde leven niet komen kon. Steeds verder strekten zich mijn tochten uit. Zo werd ik langzamerhand doordrongen van bewondering voor al, wat men hier in Holland, en dat met weinig of geen geld, kan genieten. Zo begreep ik hoe langer hoe meer, hoezeer Mr. van Rossem gelijk had. Niet, omdat ik Minorca en Mallorca, of de kusten van Dalmatië ken. — Maar omdat ik steeds verder vorder in mijn kennis van wat het leven hier aan alle kanten aan schoons, of al is 't dan maar aan gezelligs heeft te bieden.

Daar zijn dan allereerst de steden met hun stra-

ten, een genot om door te wandelen. Overal gelegenheid genoeg, eens dolknus te gaan zitten uit te rusten en een mooi uitzicht te hebben op een boeiend stadsdeel, of op Uw gemak de mensen eens gade te slaan. Ik noem U in Den Haag Lensvelt op het Tournooiveld, Goede Hemel, daar kom je immers niet weg, met het uitzicht op de Hofvijver en het Korte Voorhout, de daktuin van de Bijenkorf, Het paviljoen van de Witte aan Zee, waar wél dames mogen komen, Kasteel Oud-Wassenaar.

Van Amsterdam: Lido, Americain. — Van Utrecht: Heck met het onvergelykelijke uitzicht op de Oude Gracht, het Theehuis in het Wilhelminapark, het restaurant in het Jaarbeursgebouw. En hier in Rotterdam: de daktuinen van de Bijenkorf en Atlanta, de mooie zitjes aan het raam van cafe Caland, het restaurant op den Heuvel in het Park, waar men onder het lommer aan de Maas zit. — Dit alles biedt genietingen aan hem of haar, die luiere wil. Voor hem of haar, die voedsel en genot voor den geest wil hebben, is hier zóveel, zóveel, dat mijn dagen met mijn werk erbij natuurlijk, nooit lang genoeg zijn. Sedert kort hebben we in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag een Cineac gekregen. Dat is toch zó iets heerlijks. En dat zeg ik, die alle bioscopen meed, omdat ik van bioscoop kijken altijd schrikkelijke hoofdpijn kreeg, gevolg van te grote ooginspanning. — De Cineacs zijn keurig ingerichte bioscopen. Men vertoont er aan één stuk door, van 's morgens 10 uur tot 's avonds 12 uur, altijd door hetzelfde programma dat 50 à 60 minuten duurt. Het kost 15, 20 of 25 cent, al naar het uur, waarop U verschijnt en de stad, waarin ge U bevindt. U gaat binnen, precies wanneer het U schikt, valt in het programma bij een bepaald nummer, ziet het programma af en gaat weg, als datzelfde nummer zich herhaalt. Maar het mooie is: U hoeft niet weg! Niemand let daar op. — Als iets bijzonders U gefraspeerd heeft, zodat ge 't nog eens wilt zien, dan wacht ge rustig, tot het weer zover is. Het programma bestaat hoofdzakelijk uit actualiteiten. U moest eens weten, hoe vertrouwd ik ben met de gelaatstrekken van den Negus, hoe ik zijn zestienjarig dochttertje bewonder, doch de prinses maar zó zó vind. Mussolini en Hitler-niemand hoeft ze me meer vóór te stellen. Ik ben op de hoogte van tankwagens en het parachutesysteem, waarbij de Sovjets 2500 man artillerie zo maar uit de lucht laten neerdalen- en je moet zien, hoe keurig ze neerkomen. Ik noemde U de drie steden, waar

de Cineacs gevestigd zijn. — Doch U zult zien, hun zegetocht is begonnen en is niet meer te stuiten! De bioscopen hebben zich overal een weg gebaad, dat doen de Cineacs zéker.

De Bijenkorven in de drie steden geven geheel gratis heerlijke lezingen. Al jaren volg ik die lezingen in Rotterdam. Men moet de kaarten ervoor afhalen in de respectievelijke boekafdelingen. Schrik niet van dat: „gratis”. Het publiek blijft op peil. Geen nood, dat men naast gasten uit de Toevlucht voor Onbehuisden of zo komt te zitten. Ik zal U opnoemen, wie ik al zo in de loop der jaren over eigen of anderer werk heb gehoord en ge zult watertanden. Onze Grootmeesteres allereerst: Top van Rhijn-Naeff. Dan de Vlaamse Grootmeesters: Gerard Walschap, Felix Timmermans. Dan Mevrouw Szekely-Lulofs, Dr. Ritter over Ina Boudier, Christine Doorman over Selma Lagerlöf, Viruly over zijn nieuwste boeken, met een prachtige film, Anthonie Donker, Dr Johan Schotman, de uitnemende China-kenner, over Pearl Buck, alles toelichtend met zijn eigen opnamen uit het hart der Chinese millioenensteden, uit het hart der woestenijen, Victor van Vriesland, en nu pas de dichter der Liederen van den zelfkant: Willem van Iependaal. Ik heb de letterkundigen verkozen om te gaan horen, doch ook lezingen op ander gebied worden gehouden: natuurhistorische, lezingen over reizen en ontdekkingen. De laatste jaren zijn ook de boekhandelaren lezingen gaan organiseren, waar men voor een kwartje of gratis heen kan. Daar heb ik gehoord, in ons Nut, schrijvers als: Anton Coolen, A. M. de Jong over zijn vervolg op Merijntje, Jo van Ammers-Kuller, Körmeni in eigen persoon, Wasserman eveneens, kort voor zijn dood. — Heerlijk zijn ook de lezingen, die sommige boekhandels organiseren in hun eigen localiteit of elders, meest verbonden aan een literaire tentoonstelling. Zoo liet mevrouw de Glopper-Bolle ons al meermalen genieten, en dan als haar gasten, van selecte lezingen, aansluitend bij een even selecte tentoonstelling. Jonge dichters lazen hun gedichten: Noordstar, J. C. Bloem, alweer Donkersloot en van Vriesland. — Ook enkele schrijfsters lazen voor: Emmy van Lokhorst, Clara Eggink, Sonja Prins. — Niet genoeg te waarden is het werk der Volks-Universiteiten, onze V.U.'s. In de grote en kleinere steden bieden ze schatten van cultureel genot. Men kan lid zijn per jaar voor een gulden op zijn minst. — Wie meer wil geven, graag. Voor de te geven cursussen schrijft men in en

betaalt naar zijn inkomen — dat inkomen berekend tot een maximum van f 400. Alsdan komen de cursussen per voordracht zowat op 50 cent. De Rotterdamse Volks-Universiteit is de eerste en tot nog toe enige, die een heerlijke leeszaal heeft ingericht, waar 't nieuwste en 't beste is neergelegd, aldaar gelezen kan worden en in bepaalde omstandigheden ook wel geleend.

Hoe men zich daar thuisvoelt, in het behagelijk warme interieur, met de confortabele verende stoelen van verchromd metaal.

Zal ik U eens even overstelpen met wat ik door de V.U. al heb genoten? De cursus van Dr. Ritter bestond dit jaar uit zes avonden, waarop een zevende werd toegegeven met lichtbeelden. Hoe dankbaar waren we de spreker daarvoor! In die zes avonden werden behandeld: Colijn, Masaryk Briand, Hitler, Mussolini, Stalin. De middagcursussen geven allerlei afwisseling: Goddienstige onderwerpen worden soms behandeld, b.v. het boek Job. Ook muzikale komen aan de beurt: Marinus Salomons behandelt de Rozencavaliër, of Tannhäuser en speelt de schoonste gedeelten; Willem Andriessen brengt een componist tot ons en illustreert zijn lezing eveneens met heerlijk pianospel. Voordracht en declamatie zijn mij het dierbaarst. Wat heb ik pas genoten van Ko Arnoldi, die Het Concert van den Oostenrijker Bahr voordroeg! En van Henri Dekking, die ons „Mannen in 't Wit” voordroeg, zoals hij ons vroeger verrukt had met Bouwmeester Solnesz, Cyrano, l'Aiglon, en nog zoveel meer.

„Ons Huis” arrangeert, alweer in de grote en kleinere steden, voordracht- en dansavonden. Hier kosten ze 50 cent entree. In Ons Huis zag ik Jodjana dansen — ik had er 50 cent voor betaald! En Chaja Goldstein, en nog pas Netty van der Valk. — Declamatie van Francien Koote Gerrese, Iris Zeilinga, Jacobus van Elzäcker, mevrouw Emeis. — Daar in Indië hebt ge natuurlijk al van onze heerlijke nieuwe Musea gehoord. Den Haag en Rotterdam zijn nu elk in het bezit van een museum, dat met de aanleg er om heen, een lust is der ogen, een verrukking des harten. Zo weinig ben ik nog aan beider uitzonderlijk schoon en grootheid gewend, dat 't me bij ieder bezoek nog te moede is of ik een buitenlandse reis maak. Ik ken mijn eigen landje en stad niet meer terug bij zóveel prachtigs. Maar als ik dan binnen ben, en de oude lievelingen weer aanschouw, dan ben ik weer thuis.

Wat men ook niet aan de kusten van Dalmatië of op Mallorca zal vinden, is de Radiodistributie.

Dit is nog niet tot de kleinere steden doorgedrongen, doch wacht maar. Dat komt wel, dat ligt in de loop der dingen. Hier in Rotterdam genieten we er volop van. Hier is het een Gemeentelijk Bedrijf en heeft niets te maken met de telefoonleiding. We betalen *twee gulden* per maand, zegge *twee gulden*. Hebben ons een luidspreker moeten aanschaffen. We hebben vier programma's en alleen in het buitenlandse kraakt het wel eens. Storingen dus. Dan zet ik 'm gauw af, want daar word je dol van. Voor de rest niet de minste stoornis. — In geen twee jaar is er iets te repareren geweest en mocht dat komen, dan is dat in het abonnement inbegrepen.

Dan heb ik mezelf kind in huis gemaakt in onze Gemeente-Bibliotheek. Een pracht van een gebouw! Heerlijke zalen, alle mogelijke kranten en tijdschriften en met een leeskaart van een gulden per jaar, kun je nog lenen, zoveel je wilt. En U zult versteld staan van de Gemeente-Bibliotheek in den Haag, wat een schitterend gebouw daar aan de Veenkade!

Zodat ik maar zeggen wou, dat ik diep overtuigd ben van de waarheid van Mr. van Rossems uitspraak: „Beter op een zolderkamertje in Holland, dan ruim gehuisvest ergens aan onbekende kusten”. En dat zolderkamertje — dat hoeft ook zo gauw nog niet. Weet U wel, hoè drastisch hier te huren verlaagd zijn, zo van de huizen waar gij eventueel naar gaat zoeken? Ergens in een kleine stad in den Achterhoek bewoont mijn dochter een allerliefst huis, van tuinhek tot tuinhek gemeten 45 m. lengte en 7 meter breedte haar terrein. Suite beneden, grote keuken en bijkeuken. Twee grote en twee kleine kamers boven-Reuzezolder. In die stad is een bioscoop en een V.U.. De andere beschreven geneugten zijn er niet. Doch Fritz Hirsch, Trudi Schoop — Ballet, Jooss' Blaue Vogel leggen er toch óók hun bezoek af en voor die gelegenheid worden de avondjaponnen uit de kasten opgediept en de smoking opgeperst. — Wie van de culturele genoegens afstand wil doen, kan buiten al héél goedkoop terecht. Kan zichzelf bevrijden van de last van het huishouden, van de druk der personele belasting, van de strubbelingen met personeel door in te gaan op een der vele aanbiedingen, die buitenmensen doen: Volledig pension op groot buiten; kost en inwoning in moderne boerderij; degelijk pension in Rusthuis op de Veluwe etc. Misschien heb ik U overtuigd, dat Holland nog zo kwaad niet is, *zelfs* nu nog niet.

S. Lugten-Reys.